

VAASAN KESKUSTA UUDISTUI KÄVELYKESKUSTAKSI

Timo Martonen, Vaasan kaupungininsinööri

Vaasan kävelykeskustan vuonna 1994 käynnistynyt kehitystyö on läpikäynyt monen muun kaupungin vastaavan hankkeen tavoin innostuksen, epäilyn, vastustuksen, hien ja ilon vaiheet. Kaupunkisuunnittelijoiden esille tuomat uhkakuvat kaupunkikeskustan elinvoiman kuihtumisesta muun muassa market-rakentamisen vuoksi herättivät eloisan keskustelun siitä, mitä pitäisi tehdä.

Kaupunkikeskustan uudistaminen on siis Vaasakin ollut pitkä prosessi. Syyskuussa 2006 vihityn kävelykeskustan uudistamisen lähtökohtana voi pitää kaupunginhallituksen jo vuonna 1980 tekemää päätöstä autottomasta torista. Paikallisliikenteen terminaali siirrettiin 1980-luvun puolella välissä torilta Kauppapuistikolle ja sieltä se on edelleen siirretty Raastuvankadulle. Kesäkausina vuodesta 1988 toteutettiin useita kevyitä kävelykatukokeiluja, jotka herättivät mielipiteitä sekä puolesta että vastaan.

ENSIN PYSÄKÖINTILAITOS TORIN ALLE

1990-luvun alussa alettiin keskustella keskuskorttelin Rewell Centerin kattamisesta ja muuttamisesta kauppagalleriaksi. Hanke vaati asemakaavamuutoksen, jonka mukaan vapaaksi ostettavat 100 autopaikkaa tuli sijoittaa torin alle. Tätä tarkoitusta varten perustettiin *Vaasan Toripysäköinti Oy*, jonka osakkaiksi tuli torin ympärillä olevien kiinteistöjen omistajia ja muutamat pankit. Kaupungin osuus yhtiössä oli hyvin pieni, vain 60 vuoden maanvuokra apporttina sekä vastaavan suuruinen rahasumma.

Kaupunki teetti useita keskustan kehittämiseen liittyviä selvityksiä mm. ruotsalaista konsulttifirmaa *Nordplan Ab:tä* käyttäen. Kaupungin keskustan vetovoimaa ja kilpailukykyä haluttiin lisätä suhteessa keskustan ulkopuolisiin marketteihin. Suunnitteluprojektia johti kaupunkisuunnitteluviraston ja teknisen viraston edustajista muodostettu työryhmä ja konsulttina toimi *Arkkitehtitoimisto Aitoaho & Viljanen*. Asemakaavamuutoksen vahvistaminen pitkittyi valitusprosessien takia, mutta toisaalta detaljisuunnitteluun jäi riittävästi aikaa hyvän ja toimivan ratkaisun löytämiseksi.

Puutarhaliitto

Puutarhaliitto

1, 2

Eri toiminnoille, jalankulku, pyöräily, huoltoajo, terassit, kalusteet, viheralueet jäseneltiin omat alueet.

Puutahallinto

Sirkka Saarinen

Sirkka Saarinen

Pysäköintilaitos, johon tuli 468 autopaikkaa kahdessa tasossa, toteutettiin avolouhentaratkaisuna yhdellä ajorampilla etelään Kauppapuistikolle. Pysäköintilaitos avattiin vuonna 1995 ja seuraavana vuotena pidettiin saneeratun kauppatorin avajaiset. Torin laajaa yleisilmettä oli pienennetty Ylä- ja Alatorin lehmuspuurivillä sekä torin etelälaitaan rakennetulla pergolalla, jonka vieressä oli joukkoliikenteen pysäkit Vaasanpuistikon suuntaisina.

Tärkeimpänä asiakirjana kävelykeskustan kehittämisessä voidaan pitää keskustan osayleiskaavaa, joka vahvistettiin ympäristöministeriössä 1995. Vuonna 1997 perustettiin *Vaasan Liikekeskusta ry*, joka liittyi samana vuotena perustettuun valtakunnalliseen *Elävä Kaupunkikeskusta ry:hyn*. Vaasan Liikekeskusta ry toimii linkkinä keskustan yrittäjien, liikkeiden, kiinteistönomistajien ja kaupungin välillä ja on aktiivinen markkinoinnin ja tapahtumien järjestäjä. Yhdistykseen kuuluu peräti 230 jäsenyritystä.

YLEISSUUNNITELMA HYVÄKSYTTIIN VUONNA 2000

Näin edettiin muutama vuosi kun rahoitusta varsinaisen kävelykeskustan toteutukselle ei kaupungin tiukassa taloudessa saatu aikaiseksi. Kaupunginhallitus oli hyväksynyt kävelykeskustan yleissuunnitelman vuonna 2000. Aika teki kuitenkin tehtävänsä ja tuli tarve laajentaa hyvin toimivaa pysäköintilaitosta. Samalla Alatorin puolella kehiteltiin uutta galleriaa, HS-Centeriä.

Jälleen uudet ratkaisut vaativat asemakaavan tarkistuksen ja tämä laadittiin kiireisellä aikataululla siten, että se sai lainvoiman vuonna 2002. Uudessa asemakaavassa Rewell Galleria -kortteli on merkinnällä keskustuotoimintojen korttelialue. Hovioikeudenpuistikko on varattu jalankululle sekä pyöräilylle ja osalla aluetta on huoltoajo sallittu. Uutta ovat myös Hovioikeudenpuistikolle sijoittuvat kaksi kioskirakennusta sekä Kauppapuistikon keskiosalle

sijoittuva liiketila. Liiketilan molemmin puolin sijoitettiin pysäköintilaitoksen laajennusosan ajorampit pohjoiseen. Kioskit ja liiketila on toteutettu yksityisellä rahoituksella.

Kaupungin ydinkeskusta oli taas melkoisena työmaana ja myllerryskenttänä. Kiivasta keskustelua käytiin Suomen Vapaudenpatsaan huomioimisesta pysäköintilaitoksen laajennuksessa. Sotaveteraanien vaatimuksesta patsaan jalusta ja sen alusta jätettiin rauhoitettuna laitoksen sisälle. Laajennus valmistui vuonna 2003 ja nyt Toriparkissa on 841 autopaikkaa. Laitokseen on kaksi ajoramppia, pohjoisesta ja etelästä sekä maanalaiset jalankuluyhteydet viereisiin liiketiloihin. Käytännössä tämä ratkaisu toimii Vaasan oloissa vallan mainiolla tavalla.

YLEINEN MIELIALA VIHDOIN KÄVELYKESKUSTAMYÖNTEISEKSI

Uutta tuulta kävelykeskustan toteutukselle toi myös uusi kaupunginjohtaja *Markku Lumio*, joka laittoi itsensä likoon sen edestä, että kaupungin ydinkeskusta eli kaupungin olohuone oli saatava arvoiseensa kuntoon. Niinpä entiset vastustajatkin vähitellen muuttuivat kävelykeskustan kehittämisen kannattajiksi ja alkoi laajempi yhteen hiileen puhaltaminen. Vuonna 2002 kaupunginhallitus hyväksyi Vaasan kävelykeskustan projektisuunnitelman ja samana vuonna perustettiin *Vaasan Torilämpö Osuuskunta* tarkoituksena rakentaa lumentulatusjärjestelmä keskustaan.

Sulatettavan alueen koko on runsaat 10 400 neliometriä. Kaupungin vastuulla on alueesta 43 %, lopusta vastaavat alueen kiinteistöt. Järjestelmä rakennettiin rinnan kävelykeskustan rakentamisen kanssa vuosina 2003-2005.

KESKUSTALIIKENTEELLE ASTEITTAIN RAJOITUKSIA

Vaasan liikennejärjestelmässä suuri osa liikenteestä ohjautuu keskustaan. Yhdistyminen jatkeineen kerää kyllä osan ohitusliikenteestä, mutta keskustan kehän ylittää päivittäin noin 110 000 ajoneuvoa ja näistä osa rasittaa aivan torin laita. Tulevaisuudessa Vaasanpuistikon liikennettä voidaan tehtyjen selvitysten valossa asteittain rajoittaa. Kaupungissa on yli 160 km kevyen liikenteen väyliä, mutta keskustassa on vielä joitakin verkollisia puutteita,

6

Puutarhaliitto

Sirkka Saarinen

7

joita pyritään korjaamaan.

Joukkoliikenne on, kuten useimmissa keskisuurissa kaupungeissa, moniongelmaista. Paikallisl liikenteen pysäkit sijaitsevat torin laidalla Vaasapuistikolla ja Raastuvankadulla. Pysäkkijärjestelyt kaipaavat hieman kohentamista. Toriparkin lisäksi toria ympäröivissä kortteleissa on lisäksi useita pysäköintikellareita, joissa asiakkaat voivat pysäköidä jopa ilmaiseksi. Pysäköintipalvelut ovat näin ollen hyvällä tasolla. Huoltoliikenne aiheuttaa usein ongelmia, mutta toisaalta sille ei vielä ole asetettu aikarajoituksia. Huoltologistiikka, nuorison ajokultuuria ja skeittari- ja muita ongelmia parannetaan tiiviissä yhteistyössä poliisin kanssa

PUISTOMAISUUS JA AVARUUS ANTOIVAT TILAA TOIMINTOJEN JÄSENTELYLLE

Kävelykeskustan katusuunnitelmat hyväksyttiin teknisessä lautakunnassa keväällä 2004. Muiden kaupunkien kävelykatuihin verrattuna detaljisuunnittelu oli haastavaa, sillä Vaasassa Hovioikeuden puistikon leveys on noin 33 metriä. Ratkaisun luonne on täten huomattavasti puistomaisempi ja avarampi kuin yleensä muualla.

Eri toiminnolle, jalankulku, pyöräily, huoltoajo, terassit, kalusteet, viheralueet jne. jäseneltiin omat alueet. Alueen esteettömyyden korostamiseksi vammaisten liikkumisen edellytyksistä laadittiin erilliset selvitykset. Tavoitteena oli luoda omaleimainen, merellinen, korkealuokkainen kaupunkiympäristö, joka samalla olisi viihtyisä ja kestävä.

Pintamateriaaliksi valittiin suurelta osin luonnonkivi, jolloin perinteisen nupukiven lisäksi valittiin Baltic Brown -graniittilaatat. Pinnan alla oli paikoitellen ehdasta saada kaikki vesihuollon ja kaukolämmön putket sekä sähkö- ym. kaapelit mahtumaan. Suurin osa kalusteista; penkit, roskikset, pyörätelineet, nojailutelineet, jopa kaivon kannet on suunniteltu varta vasten tätä kohdetta varten eli ovat mallia "Vaasa". Katuvalistukseksi jätettiin perinteiset riippuvalaisimet, mutta valaistusta on täydennetty "Faros" -merkkisillä pollarivalaisimilla. Tämän lisäksi istutukset on valaistu, katupinnassa on led-valoja ja on käytetty muita valotehosteita.

Jotta ei keskustaa täysin olisi sumputettu ja jotta liikkeisiin pääsy voitiin varmistaa kaikissa oloissa, soviteltiin rakennustyöt pääasiassa kahdelle vuo-

Sirkka Saarinen

8

delle eli vuodet 2004 ja 2005. Kävelykeskustan vesiaiheiden pumpaamo puhdistusjärjestelmiseen, sähkölaitoksen muuntamo, katulämmityksen tekniset tilat sekä maanalaisen jätehuollon vaatimat tilat saatiin kätevästi sijoitettua pysäköintilaitoksen kylkeen.

TAIDE INSPIROI

Uusi liiketila sekä uudet kioskit muodostavat nyt Vapaudenpatsaan taakse pienemmän aukion varsinaisen torin lisäksi. Kioskien viereen on sijoitettu graniittiset vesiaiheet ja näiden yhteyteen on lisäksi sijoitettu kuvanveistäjä *Erkki Kannoston* tekemät pronssiveistokset "Syvä jano" sekä "Matkakuume". Kolmas veistos "Varjoja puistossa" sijaitsee Hovioikeuden puistikossa Hartmaninkujan jatkeella. Kannoston veistokset, joita veljesten Gröndahlin säätiö on rahoittanut, käyvät omalla tavallaan mielenkiintoista dialogia Vapaudenpatsaan kanssa.

3, 4

Kioskien viereen on sijoitettu graniittiset vesiaiheet joiden yhteyteen on lisäksi sijoitettu kuvanveistäjä *Erkki Kannoston* tekemät pronssiveistokset "Syvä jano" sekä "Matkakuume".

5

Suurin osa kalusteista; penkit, roskikset, pyörätelineet, nojailutelineet, jopa kaivon kannet on suunniteltu varta vasten tätä kohdetta varten eli ovat mallia "Vaasa".

6

Kiivasta keskustelua käytiin Suomen Vapaudenpatsaan huomiomisesta pysäköintilaitoksen laajenuksessa. Patsaan ja lusta ja sen alusta jätettiin rauhoitettuna laitoksen sisälle.

7, 8

Torin alle tehty pysäköintilaitos avattiin vuonna 1995 ja seuraavana vuonna pidettiin saneeratun kauppatorin avajaiset. Torin laajaa yleisilmettä oli pienennetty Ylä- ja Alatorin lehmuspuurivillä sekä torin etelälaitaan rakennetulla pergollalla, jonka vieressä oli joukkoliikenteen pysäkit.

Klaus Koivula

9

Näköispatsaiden lisäksi alueelle on suunniteltu valotaideteos.

MITÄ MAKSOI?

Kaupungin taloudelliset panostukset kävelykeskustaan muodostuvat pysäköintilaitoksen I vaiheen kunnallisteknisten töiden, noin 1 milj. euroa, lisäksi 1,5 milj. euroa pysäköintilaitoksen laajennukseen, vajaat 3 milj. euroa varsinaiseen kävelykeskustaan sekä runsaat 0,2 milj. euroa lumensulatusjärjestelmään eli yhteensä alle 6 milj. euroa. Tämä on suhteellisen pieni summa verrattuna liike-elämän sat-sauksiin gallerioihin, pysäköintilaitokseen ym. liiketiloihin.

Kävelykeskusta on saanut paljon myönteistä palautetta ja vaasalaiset ovat ottaneet uudistetun keskustan innolla vastaan. Yksi kohokohta oli kävelykeskustan upea vihkiäistilaisuus syyskuussa. Sitä kunnioitti läsnäolollaan Ruotsin kuningaspari, joka toi onnittelut 400-vuotissyntymäpäiviään viettävälle Vaasan kaupungille.

Nyt on luotu puitteet kuntoon kaikenlaisille keskustatoiminnoille kuten kauppatori, kesätori, talvitori, iltatori, paraatitori, markkinatori ym. Paljon tapahtumia on järjestetty keskustassa ja tätä nousua toivotaan puitteiden järjestäjänä jatkossakin. Ulkotarjoi-alueille ja torimyynnille on laadittu ohjeistot ja laatutasotavoitteet, joilla pyritään omalta osaltaan nostamaan keskustan visualista ilmettä. Viihtyvyyden säilyttämiseksi ja parantamiseksi uutena haasteena on alueen puhtaanapidon järjestäminen yhteistyössä kiinteistöjen kanssa.

Laadituissa suunnitelmissa Vaasan kävelykeskusta on huomattavasti laajempi kuin nyt valmistunut alue, joten tältä osin riittää haasteita jatkossakin ja tähän antaa vahvistettu keskustan osayleiskaava hyvät mahdollisuudet.

TOWN CENTRE OF VAASA RENOVATED INTO A PEDESTRIAN CENTRE

The renovation of the town centre of Vaasa has been a long process. The decision of the Town Council of a car-free centre, made already in 1980, can be considered as the starting point of the project. Over the years many plans have been drawn up, discussions conducted and complaints filed.

The pedestrian centre of the town was inaugurated in a prestigious ceremony in the autumn of 2006, celebrating the 400th anniversary of the town, with the King and Queen of Sweden present to witness the occasion.

Some 850 parking spaces have been built under the market square in two stages. The entire square has been repaved and access drive lanes and pedestrian corridors to the parking garage have been built.

In comparison with pedestrian streets in other towns, the design of the details posed a challenge due to the 33 metres wide park of the Vaasa Court of Appeal. The solution is much more park-like and spacious than usually. Separate areas were allocated for pedestrians, cyclists, service vehicles, terraces, fixtures, green areas etc. In order to emphasise the free-access nature of the area, special investigations were conducted to determine the requirements of handicapped access. The objective was to generate an urban environment characterised by individuality, the vicinity of sea, and high quality, which would also be enjoyable and durable.

The surface material is natural stone in most areas. Most of the fixtures, such as benches, bicycle parking racks, lean-to railings and even well covers were designed specifically for this project as products of type "Vaasa". Street lighting is realised with traditional pendant luminaires, complemented with light bollards. Plant lights have also been used; there are LED lights on the surface of the street, and other types of accent lights.

In order to avoid unreasonable inconvenience in the centre area and to ensure easy access to the stores in all conditions, building work was mainly divided over two years, 2004 and 2005. The pumping centre for the water utilising themes of the town centre, complete with a purification system, as well as the transformer station of the electrical company, the technical facilities for the street heating system and the facilities required for underground waste management could all be conveniently located beside the parking garage.

9

Ruotsin Kuningas Kaarle XVI Kustaa ja Kuningatar Silvia kunnioittivat syyskuussa 2006 läsnäolollaan Vaasan kävelykeskustan vihkimistilaisuutta.